*Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*
*2026, Cilt 12, Özel Sayı, Sayfa 187-202*

# *Cevdet Bey ve Oğulları* Romanındaki Aile İlişkilerinin Bert Hellinger'in Aile Dizimi Yaklaşımıyla İncelenmesi

Bilal DEMİR
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
bilaldemir@yyu.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-2913-7946

| Araştırma Makalesi | | DOI: 10.31592/aeusbed.1824972 |
|---|---|---|
| Geliş Tarihi: 16.11.2025 | Revize Tarihi: 04.02.2026 | Kabul Tarihi: 13.02.2026 |

**Atıf Bilgisi**
Demir, B. (2026). Cevdet Bey ve Oğulları romanındaki aile ilişkilerinin Bert Hellinger'in aile dizimi yaklaşımıyla incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12*(Özel Sayı), 187-202.

**ÖZ**

Orhan Pamuk'un ilk romanı olan *Cevdet Bey ve Oğulları* (1982), bir ailenin üç kuşak boyunca geçirdiği sosyokültürel ve psikolojik dönüşümün romanıdır. 1905'ten 1970'lere kadar uzanan roman, bireylerin gündelik hayatlarını, içsel çatışmalarını, politik ve sosyo-kültürel koşulların psikolojilerine olan etkisini işler. Ancak roman sadece bireylerin koşullarını değil birbirleriyle olan bağlarını ve bir ailenin arka plandaki etkileşimlerini de ele alır. Bu yönleriyle roman bir ailenin çok katmanlı ilişkiler ağını kuşaklar boyunca ele alan bir romandır. Bu bağlamda romanın sunduğu ilişkiler, romanın Bert Hellinger'in aile dizimi yaklaşımı ile incelenmesini mümkün kılmaktadır. Bu çalışmada Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* adlı romanı, Bert Hellinger'in "aile dizimi" (family constellations) yaklaşımı ışığında incelenmektedir. Hellinger'in sistemik aile terapisine dayanan teorisi; aidiyet, hiyerarşi, denge ve kader tekrarları gibi ilkeler çerçevesinde bir ailenin görünmeyen bağlarını analiz eder. Hellinger'in yaklaşımı, bireylerin yalnızca kendi yaşam deneyimlerinin değil, aynı zamanda ait oldukları aile sisteminin kolektif hafızasının da etkisi altında olduklarını öne sürer. Özellikle sistem içinde dışlanan ya da görmezden gelinen kişiler ile sırların, sonraki kuşaklarda bilinç dışı bir biçimde "temsil" edilebileceği iddia edilir. *Cevdet Bey ve Oğulları* romanı, Cevdet, Osman, Refik ve Ahmet adlı karakterlerin aile içindeki sistemik rollerine, duygularına ve bağlarına odaklanmıştır. Bu nedenle romanın karakterleri ve karakterler arası ilişkileriyle Hellinger'in kuramsal yapısı arasında yapısal bir ilişki kurulmuştur. Bu bağlamda romanın karakterleri, Hellinger'in aile dizimi yaklaşımındaki kavramlarla birlikte analiz edilecektir.
**Anahtar Kelimeler:** Orhan Pamuk, *Cevdet Bey ve Oğulları*, Bert Hellinger, aile dizimi.

# Examination of Family Relations in the Novel *Cevdet Bey and His Sons* in the Light of Bert Hellinger's Family Constellation Approach

**ABSTRACT**

*Cevdet Bey and His Sons* (1982), Orhan Pamuk's first novel, is a novel of the sociocultural and psychological transformation of a family over three generations. The novel, which dates from 1905 to the 1970s, deals with the daily lives of individuals, their internal conflicts, and the impact of political and socio-cultural conditions on their psychology. However, the novel deals not only with the circumstances of individuals but also their connections with each other and the background interactions of a family. In these aspects, the novel is a novel that deals with the multi-layered network of relationships of a family across generations. In this context, the relationships presented by the novel make it possible to examine the novel with Bert Hellinger's family constellation theory. This study examines Orhan Pamuk's novel *Cevdet Bey and His Sons* in the light of Bert Hellinger's Family Constellations theory. Hellinger's theory based on systemic family therapy; It analyzes the invisible ties of a family within the framework of principles such as belonging, hierarchy, balance and repetitions of fate. Hellinger's approach suggests that individuals are under the influence of not only their own life experiences but also the collective memory of the family system to which they belong. It is claimed that especially people and secrets who are excluded or ignored within the system can be "represented" unconsciously in subsequent generations. The novel *Cevdet Bey and His Sons* focuses on the systemic roles, feelings and bonds of the characters Cevdet, Osman, Refik and Ahmet within the family. For this reason, a structural relationship has been established between the novel's characters and their relationships with Hellinger's theoretical structure. In this context, the characters of the novel will be analyzed together with the concepts in Hellinger's family constellation theory.
**Keywords:** Orhan Pamuk, *Cevdet Bey and His Sons*, Bert Hellinger, family constellation.

## Giriş

Orhan Pamuk'un ilk romanı olan *Cevdet Bey ve Oğulları* 1982 yılında yayımlanmıştır. Roman, Cevdet Bey ile oğulları Osman, Refik ve torunu Ahmet üzerinden, bir ailenin üç kuşağını işler. *Cevdet Bey ve Oğulları*, tıpkı Thomas Mann'ın *Buddenbrook Ailesi* gibi bir aile üzerinden bir toplumun sosyo-ekonomik dönüşümünü anlatır (Acehan, 2022). Nitekim Orhan Pamuk romanının salt bir ailenin değil bir ülkenin, Türkiye'nin, bütün bir toplumun resmini çizdiğini belirtir (Pamuk, 2019, s. 579). Bu anlamda roman "Türkiye'nin yorumlanışı" şeklinde tanımlanmıştır (Turna, 2021, s. 190).

Romanın temelinde, İstanbul Nişantaşı'nda yaşayan bir ailenin yaklaşık yetmiş yılı bulan öyküsü yer alır. Romanın karakterlerinden Cevdet Bey, II. Abdülhamit döneminde yaşamış, Müslüman kesimin ticaretle uğraşıp modernleşme sürecine ayak uydurmaya çalışan ilk kuşak temsilcilerindendir. Cevdet Bey'in asıl arzusu çağdaş değerlerle şekillenmiş bir aile kurmaktır. Oğulları Osman ve Refik ise Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki sürece benzer şekilde aile ve kendilik arayışı arasında bocalayan ikinci kuşaktır. 1970'li yılların Türkiye'si ve ailenin son kuşağını temsil eden Ahmet ise aileden kopuşu simgeleyen bir karakterdir. Genel itibarıyla *Cevdet Bey ve Oğulları*, Orhan Pamuk'un başka romanlarında da işlediği üzere (Demir, 2009) baba-oğul ilişkisi üzerinden de okunabilecek, karakterlerin birbirleriyle derin bağlarla örülü, bir aile ve karakter romanı olarak öne çıkmaktadır.

Roman karakterlerinin kaderleri ve kararları incelendiğinde bunların bireysel tercihlerden çok daha fazlasını temsil ettiği görülecektir. Özellikle otoriter bir babanın çocuklarının hayatta nasıl davrandığı ve nasıl yön buldukları üzerine kurulu olan *Cevdet Bey ve Oğulları* romanında baba-oğul ilişkisi öne çıkmaktadır. Bu nedenle karakterlerin içsel çatışmaları, aileye aidiyetleri, rolleri arasında sıkışmışlıkları ve kopmak istedikleri ya da sadakat gösterdikleri şeyler, Bert Hellinger'in aile dizimi yaklaşımıyla açıklanabilmektedir. Çünkü aile dizimi modeli aile sistemi içinde gösterilen davranış, duygu ve düşüncelerin kökenlerini inceleyen bir yöntemdir. Bu çalışmada da Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* romanı Bert Hellinger'in aile dizimi yaklaşımı bağlamında incelenecek olup öncelikle bu yaklaşım genel hatlarıyla tanıtılacak; ardından roman karakterleri, bu kuramsal çerçeve içinde ele alınacaktır.

Bert Hellinger'in aile içindeki bireyler arası ilişkileri belli bir metodolojiyle ele aldığı *Love's Hidden Symmetry: What Makes Love Work in Relationships* (Aşkın Gizli Simetrisi: Aşkın İlişkilerde İşe Yaramasını Sağlayan Şey) adlı eseri bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Hellinger'in eseri, edebî metinlerde aile ilişkilerini ve kuşaklar arası aktarımı yorumlamaya imkân veren kavramsal bir çerçeve sunmaktadır. Nitekim bu çalışmayla edebiyat sosyolojisi kadar önemli olduğu düşünülen sosyal psikoloji perspektifinin romanlar üzerindeki etkilerini değerlendirmenin önemi ortaya konulmuş olacaktır. Bu bağlamda çalışma hem Orhan Pamuk edebiyatı üzerine yapılan incelemelere hem de psikoloji-edebiyat ilişkisini ele alan literatüre katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın amaç ve yöntemine benzer olmamakla birlikte çalışmaya yakın bir konuyu ihtiva eden "Genogram: Examination of Three Generations of Cevdet Bey ve Oğulları" başlıklı makalede Pamuk'un romanı psikoloji bilimi için önemli olan ve aile geçmişi ile ilişkilerin analizinde kullanılan bir grafik olan "genogram" bağlamında incelenmiştir. İncelemede roman boyunca ailede tekrar eden olaylar (alkol bağımlılığı, sırlar, aldatmalar ve düşmanlıklar) nesiller boyu benzer şekilde sürdüğü gösterilmiştir. Cevdet Bey'in ailesi üzerinden oluşturulan genogramda; yakın, uzak ya da düşmanca ilişkiler, evlilik dışı ilişkiler, hastalıklar ve ölümler gibi birçok bilgi simgelerle ifade edilmiştir (Keleş vd., 2022). Bu çalışmada ise bahsedilen çalışmadan farklı ve özgün olarak Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* adlı romanındaki üç kuşaklık bir ailenin sosyal, kültürel ve psikolojik alt yapısını Bert Hellinger'in aile dizimi yaklaşımı temel alınarak incelenmekte ve bir ailenin sosyo-kültürel ilişkileri edebî metin düzleminde tüm yönleriyle araştırılmaktadır. Çalışma, Bert Hellinger'in aile dizimi yaklaşımını klinik ya da terapik bir iddia olarak değil, edebî metinlerde aile içi ilişkiler ve kuşaklar arası aktarımı anlamaya imkân veren yorumlayıcı bir analitik çerçeve olarak ele almaktadır.

## Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklemi, veri toplama aracı ile verilerin analiz süreci açıklanmıştır. Ayrıca araştırma etiğine ilişkin hususlar sunulmuştur.

### Araştırma Modeli

Bu çalışmada doküman inceleme yöntemi kullanılarak Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* adlı romanı ile Bert Hellinger'in *Love's Hidden Symmetry: What Makes Love Work in Relationships* kitabı kuramsal bağlamda incelenmiştir. Hellinger'in ilgili kitabında belirttiği esaslar Orhan Pamuk'un romanı üzerinden değerlendirilmiştir.

### Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın inceleme kaynağı, Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* romanı ile Bert Hellinger'in *Love's Hidden Symmetry: What Makes Love Work in Relationships* kitabı ve konu ile ilgili kitaplar, tezler ve makalelerdir. Çalışma için veri toplama aşamasında *Cevdet Bey ve Oğulları* romanı ve aile dizimi yaklaşımı bağlamında üretilmiş yayınlara da müracaat edilmiştir.

### Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu araştırma ile ilgili doküman incelemesi ve veri toplama faaliyetleri sistemli bir şekilde yapılmıştır. Orhan Pamuk ve Bert Hellinger ile ilgili tespit edilen kaynaklar detaylı şekilde analiz edilmiş ve bunlardan çalışmanın amacına uygun olarak yararlanılmıştır.

### Araştırma Etiği

Bu çalışma etik onay gerektiren herhangi bir araştırmayı içermemektedir.

## Bulgular

Çalışma sayesinde Bert Hellinger'in psikoterapi alanına ait aile dizimi yaklaşımı, bir edebî metne uyarlanarak bu modelin edebî metinlerde de rahatlıkla uygulanabileceği tespit edilmiştir. Bir sosyal psikoloji perspektifinin romanlara uyarlanabileceği ve romanlardaki karakter analizin bu yöntemle gerçekleştirilebileceği öğrenilmiştir. Ayrıca Orhan Pamuk'un romanında aile ve karakter ilişkilerinin derinliği ortaya konmuştur.

### Bert Hellinger'in Aile Dizimi Yaklaşımı

Bert Hellinger (1925-2019) felsefe, pedagoji ve teoloji eğitimi almış bir papaz olup uzun yıllar Güney Afrika'da yaşamış bir Alman psikologtur. Bu süreçte Zulu kültürünü derinlemesine gözlemlemiş, özellikle buranın atalar kültüründen ve aile yapısından etkilenerek çalışmalarını bu yöne sevk etmiştir. Hellinger, Almanya'ya döndükten sonra psikanaliz eğitimi almış, ardından ABD'de "Sistemik Çok Nesilli Yaklaşım" temelinde kendi terapi yöntemini geliştirmiş ve 20. yy'ın önemli psikologlardan biri olmuştur (Duman, 2020, s. 115).

Bert Hellinger'in geliştirdiği aile dizimi (family constellations) yaklaşımı, aile sistemi içinde gösterilen davranış, duygu ve düşüncelerin kökenlerini aile içi kavramlarla inceleyen bir yöntemdir. Bireyin yaşadığı sorunların; aile sistemi içindeki geçmiş nesillere ait travmalar, dışlanmalar veya bozulmuş aile düzeninden kaynaklandığını öne süren sistemik bir terapi yöntemidir. Dolayısıyla Hellinger'in bu yaklaşımı, bireylerin karşılaştıkları duygusal, ruhsal ve fiziksel problemlerin kökeninde, aile sistemleri içindeki görünmeyen bağların, deneyimlerin, bastırılmış durumların yattığını ileri sürer. Bu yaklaşım, bireyin yaşadığı aile sisteminin bir tür "denge" durumuyla var olduğunu ve her şeyde "sevgi" esasının belirleyici olduğu fikrine dayanır (Hellinger, 1998, s. 251). Hellinger'e göre aileler de tıpkı canlı organizmalar gibi kendi iç düzenlerine sahiptirler. Bu düzenin

bozulması veya çatışması sonraki bireylerde bir "spirit/ruh aktarımı" şeklinde belirir. Hellinger buna "loyalty/sadakat" yoluyla aktarma der (Hellinger, 1998, s. 113).

Bert Hellinger'in aile dizimi yaklaşımının temel ilkeleri ve kavramları vardır. Bunlar psikolojide genellikle "aidiyet (belonging)", "hiyerarşi ve sıralama (order)", "alma-verme dengesi (balance of exchange)", "kader bağlılığı (common destiny)" ile "aile sisteminin kolektif hafızası (collective memory of the family system)" gibi ilke ve kavramlar olarak belirginleşmiştir (Duman, 2020). "Aidiyet (belong)", Hellinger'in yaklaşımında en temel kavramdır. Aile sisteminde herkesin bir yeri vardır. Yaşayan ya da ölü fark etmeksizin herkes bu sistemin bir parçasıdır. Hellinger bu rol dağılımını, kader ve aidiyet şeklinde açıklar (1998, s. 40). Bu durum, ailenin sürekliliği için zorunludur; aile, bireyler arasında aidiyet duygusunun oluşmasını ve karşılıklı sadakatin gelişmesini sağlar. Aileye ait hissetmek ailenin devamlılığı için esas kaidedir. Aidiyet ortadan kalktığında bireyde suçluluk duygusu oluşur ve dışlanma ile yabancılaşma hissedilir (Hellinger, 1998, s. 6).

Aile sistemlerinde, kuşaklar arası bir "hiyerarşi" vardır. Hellinger'in aile sisteminde hiyerarşi ailenin devamı için en kilit kavramlardan biridir. Bu hiyerarşiye göre anne ve baba çocuklardan önce gelir; büyük kardeş küçük kardeşten önce gelir. Bu düzenin kişilerin göstereceği dengesizliklerle bozulması, sistemde kaosa neden olur. Örneğin bir çocuk, ebeveyn rolünü üstlenirse veya duygusal olarak baba ile annesinin yükünü taşıyan bir oğul olursa sistem bozulur. Bu bozulmanın bedelini hem birey hem de aile öder ve bireyler arasında ciddi çatışmalar çıkabilir (Hellinger, 1998, ss. 51-52). Hellinger bu durumu özellikle annelik üzerinden değerlendirir ve annenin görevini yapmamasını ya da anne yerine başka bir bireyin bu rolü üstlenmesini oldukça sorunlu ve tehlikeli görür (Hellinger, 1998, s. 53). Bu durumun tersi de söz konusudur ve buna göre birey ailedeki yerini veya rolünü kabul etmezse/yerine getirmezse sorun çıkar. Hiyerarşiye saygı gösterilmezse, sistem dengesi bozulur ve tüm bireyler bundan zarar görür (Hellinger, 1998, s. 52). Dolayısıyla ailedeki rol paylaşımını ve beklentilerin karşılanması ailenin devamını sağlayan en önemli unsurlardandır.

Aile sistemi içinde sağlıklı ilişkiler, "alma ve verme dengesine" dayanır. Bu denge yalnızca maddi değil, duygusal ve psikolojik paylaşımlar açısından da geçerlidir. Bir taraf sürekli veriyor, diğer taraf sürekli alıyorsa bu durum ilişkide gerilim yaratır. Kritik bir kavram olan alma-verme dengesi, aile bireylerinin birbirleriyle sağlıklı iletişim kurması ve ilişkilerini sürdürebilmesi için gereklidir. Hellinger'e göre bir ilişki ancak karşılıklı alma-verme dengesine dayandığında sürdürülebilir ve sağlıklıdır (1998, s. 5).

"Common destiny" ya da "kader bağlılığı", Hellinger'in en dikkat çekici kavramlarından biridir. Birey, sistemde dışlanan ya da unutulan bir büyüğün kaderine "bağlanır" ve onun yaşam öyküsünü bilinçsizce tekrar eder. Bu, sıkça "nedenini bilmediğimiz" içsel boşluklar, öfke nöbetleri, hayatı sabote etme gibi semptomlarla ortaya çıkar. Bazen bir bireyin yaşadığı acı, onun değil, sistemde görünmeyen başka birinin acısıdır. Hellinger'in aile sistemine bakışı, en çok da "dışlanan bireylerin sistemdeki etkisi" üzerinedir. Ailede anılmayan, yok sayılan, utanç duyulan ya da "hakkı teslim edilmeyen" biri varsa, bu kişi sistemde varlığını başka biri üzerinden sürdürebilir (Hellinger, 1998, ss. 150-151). Hellinger'in yaklaşımında aileye bu bakış oldukça kaderci bir bakıştır ve hayli ilginçtir. Franz Kafka'nın ve Oğuz Atay'ın babalarıyla olan ilişkileri ve bu bağlamda yazılan metinlerine bakıldığında Hellinger'in bu tanımlaması yerinde olacaktır. Yine Orhan Pamuk'un Nobel Edebiyat Ödülü alırken yaptığı "Babamın Bavulu" başlıklı konuşmasında "Bugün babam aramızda olsun çok isterdim" (Pamuk, 2007, s. 75) cümlesi Hellinger'in bu yöndeki ilişki belirlemesi üzerinden okunabilir.

Aile dizimi yaklaşımı için çok değerli bir kavram olan ve kader bağlılığıyla ilişkili olarak düşünülebilecek bir de "kolektif hafıza"dan bahsetmek gerekir. Hellinger'e göre aile sistemi yalnızca bireysel değil, "kolektif bir bilinçle" işler. Aile, geçmişte yaşanmış büyük acıları, travmaları, suçları, kayıpları unutsa da sistem bunu hatırlar. Hellinger, bu durumu "aile hafızası" olarak belirtir (1998, ss. 302-310). Bu bağlamda Hellinger kuşaklar arası aktarılan travmaların fark edilip kabul edilmediği sürece bireylerin hayatlarını etkileyebileceğini açıklar (1998, ss. 273-278).

Son olarak Hellinger'in aile dizimi yaklaşımında, özellikle anne üzerinden belirttiği bir "dişil enerji" (feminine energy) kavramı vardır. Bu enerjinin bulunması ya da eksikliği, ailenin birlik ve devamlılığını doğrudan etkileyen bir unsurdur. Hellinger, aile dizimi yaklaşımında "dişil enerji"yi, ailede özellikle anne üzerinden ortaya çıkan ve bağların sürekliliğini belirleyen bir güç olarak tanımlar (Hellinger, 1998, s. 36).

Genel manada bu yaklaşım veya terapi yöntemine göre aile, görünmeyen bağlarla birbirine bağlı bir sistemdir. Her bireyin bu sistemde bir yeri ve görevi vardır. Aile üyeleri, birbirlerinin kaderi üzerinde etkili olabilir. Aile içinde bir hiyerarşi ve kronolojik düzen olmalıdır. Örneğin büyük çocuk küçükten, ebeveyn çocuklardan önce gelir. Bu sıra bozulursa, gelecek nesillerde dengeyi sağlama çabasıyla sorunlar gelişebilir. Her bireyin aile sisteminde bir yeri vardır; kimse dışlanamaz. Dışlanan ya da unutulan bir birey varsa, başka bir aile üyesi bilinçsizce onun kaderini üstlenebilir. Sağlıklı ilişkilerde denge önemlidir. Ebeveyn çocuğa verir, çocuk alır. Alma-verme dengesinin bozulması, ilişkilerde bağımlılık, tükenme ve çatışmalara yol açabilir. Aile dizimi, bireyin yaşamında tekrar eden sorunların ardındaki ailevi kökenleri görünür kılmayı ve bu bağları onararak dengeyi yeniden kurmayı hedefler.

Hellinger'in aile dizimi yaklaşımı, edebiyatta karakter analizine yeni bir boyut kazandırabilecek ve bu işlevle değerlendirebilecek bir yöntemdir. Bu yöntem, özellikle çok kuşaklı, bildungsroman türündeki metinlerde, bireylerin çeşitli yönlerini daha derinlemesine anlamaya imkân tanır. Türk edebiyatında yarattığı karakterleriyle öne çıkan Ahmet Hamdi Tanpınar, Yusuf Atılgan ve Oğuz Atay'ın metinleri bu yaklaşım bağlamında incelenmeye müsait görünmektedir. Bu çalışmada ise karakterleri ve aile bağlarıyla Orhan Pamuk'un Cevdet Bey ve Oğulları romanına odaklanılarak romandaki ailenin yapısı Hellinger'in yaklaşımına göre yorumlanacak ve roman üzerinden kuşaklar arası aktarımın anlaşılmasında yaklaşımın anahtar kavramları kullanılacaktır.

## Aile Dizimi Bağlamında *Cevdet Bey ve Oğulları* Romanı Karakterleri

*Cevdet Bey ve Oğulları* romanı üç bölümden oluşur. Romanın ilk bölümü olan "İlksöz"de 1905 yılının bir günü anlatır. İstanbul'da yaşayan Cevdet Bey, ticaretle uğraşan hırslı bir Osmanlı tüccarıdır. Gayrimüslimlerle dolu ticaret dünyasında kendine yer edinmeye çalışır. En büyük hayali, Batılı anlamda bir aile kurmak; Nişantaşı'nda bir ev sahibi olmak, iyi bir eşle evlenmektir. Cevdet Bey, evlenmek üzeredir. Evleneceği kişi Nigân Hanım'dır. Bu bölümde, Cevdet'in kişisel başarı ve düzen arzusu, çevresindeki kişilerin memleket meselelerine duydukları ilgiden daha ağır basar.

Romanın ikinci bölümü 1936-1939 yıllarını kapsar. Cevdet Bey artık yaşlanmış, işlerini büyütmüş, Nişantaşı'ndaki evinde ailesiyle birlikte yaşamaktadır. Bu bölüm, onun oğulları Osman ve Refik üzerinden ilerler. Osman ile Refik evlenmiş, çocuk sahibi olmuşlardır. Osman, babasının kurduğu ticari düzeni devam ettiren bir iş adamıdır. Refik ise edebiyata ve düşünceye meraklı, iç dünyasında karmaşalar yaşayan bir karakterdir. Romanın bu bölümü genellikle Refik üzerinden ilerler ve onun kendi yolunu araması, arkadaşı Ömer ile Muhittin'le ilişkileri anlatılmaktadır. Bu bölümde ayrıca bir yandan aile ilişkileri, diğer yandan da Cumhuriyet döneminin erken yıllarındaki sosyal ve kültürel değişimi anlatılır. Türkiye modernleşmeye çalışmakta, insanlar yeni bir kimlik arayışına girmektedir. Refik'in arkadaş çevresi bu yeni kimliklerin çatışmalarını gözler önüne serer.

Romanın "Sonsöz" başlıklı üçüncü bölümü 1970'in bir gününe odaklanan ve Refik'in oğlu Ahmet üzerinden anlatılan kısımdan oluşur. Bu bölümde ailenin üçüncü kuşağı; zengin, eğitimli ama aidiyet duygusunu yitirmiş bireylerden oluşur. Bu bölümdeki ana karakter olan Ahmet bir ressamdır. Sanatla uğraşmakta, içsel çatışmalar yaşamaktadır. Ailedeki herkes bir şekilde ilk kuşağa göre bir yabancılaşma içindedir. Bu bölümde 1970'li yılların siyasi çalkantıları (darbe, sokak olayları, sol-sağ çatışmaları), aile bireylerinin gündelik yaşamlarına arka fon olur.

**Ailenin Kurucu Figürü ve Dizimin Temeli Olarak Cevdet Bey**

Romanın merkezinde yer alan Cevdet Bey, Işıkçı ailesinin kurucusu olarak ailenin temellerini temsil eden "kurucu figür"dür. Fakat bu kurucu figür, Bert Hellinger'in aile dizimi yaklaşımının ilkeleri açısından değerlendirildiğinde, sistemin görünmeyen dengelerini hem inşa eden hem de bozan, aidiyet bağlarını hem kuran hem de zedeleyen ve bastırılmış duyguların sonraki kuşaklara aktarımına neden olan bir başlangıç noktasını temsil eder.

Bert Hellinger'in aile dizimi yöntemi, aile sistemini geçmiş kuşakların duygusal ve travmatik miraslarının birbirine görünmez bağlarla aktarıldığı dinamik bir yapı olarak ele alır. Hellinger'e göre her sistem, üç temel ilke üzerine kurulur: aidiyet, alma-verme dengesi ve hiyerarşi. Bu ilkelerden herhangi birinin ihlali, sistem içinde dengesizlik, kopma ya da travmalara yol açar. Roman incelendiğinde, Cevdet Bey'in hem geçmişiyle bağını koparması hem de çocuklarıyla olan duygusal ilişkilerindeki dengesizliği bu üç ilkenin sistematik biçimde bozulmasına neden olduğu görülecektir.

Öncelikle Cevdet Bey'in ailesiyle ilişkilerinde baskın unsur, yani "veren baba" figürüdür. O, ailesinin ekonomik alt yapısını inşa etmiş, onlara ekonomik güvence sağlamış fakat duygusal anlamda aile ilişkilerini sağlam bir zemine oturtamamış biridir. Özellikle oğullarıyla duygusal ilişkisi sorunludur. Roman boyunca çocuklarıyla sadece "iyi bir iş ve iyi bir eş seçimi" üzerine verdiği tavsiyeleriyle ilişki kurmuş görünmektedir. Cevdet'in sevgisi koşulludur. Sevgi, başarı ve saygıyla ölçülür. Bu nedenle aile içi bağlar yüzeyde sıcak, özde mesafelidir. Çocukları babalarına karşı mesafeli kalırlar. Cevdet Bey, sevilmek, saygı görmek ve ilgi çekmek için iç dünyasında âdeta çeşitli oyunlar ve kurnazlıklar kurmaktadır. Romanda, Cevdet Bey'in bu tutumunu somutlaştıran sahnelerden biri şu şekilde aktarılır: "Seyretmeleri, saygı duymaları, çevresinde dönüp yaşamaları için gözlerini kapamış, gövdesini de onlara bırakmış gibiydi" (Pamuk, 2019, s. 102). Cevdet kendisini "Eski bir biblo, saygı duyulmazsa kırılıverecek bir eşya gibi" görür (Pamuk, 2019, s. 107). Cevdet Bey "Sevimsiz bir ihtiyar olarak hissedilmek" istemez (Pamuk, 2019, s. 167). Cevdet Bey'in "'Ah, ben böyle mi olacaktım! Ben böyle zavallı saçmalıklarla uğraşmayı iş mi sayacaktım!' Birden öyle kederlendi ki, ayağa kalktı. 'Ben ne oldum, ben ne oldum?'" (Pamuk, 2019, s. 192) şeklindeki iç sorgulamaları onun çocuklarıyla alma-verme dengesindeki bozukluğuna işaret eder. Bu durum, Hellinger'in aile yapısı için en önemli şartlardan olan "aidiyet" ve "alma-verme dengesi" ilkesinin ihlali anlamına gelir. Cevdet Bey'in büyük bir emekle kurduğu aileden şikâyetçi olması ve istediği gibi bir aileyi kuramadığını düşünmesi aslında ailede aidiyet ilişkisinin yeterli düzeyde olmamasına sebep olmuştur. Maddiyatçı ve şirket üzerine kurulu olan aile ilişkileri daha sonra oğlu Osman ve Refik'te derin bir yabancılaşmaya yol açmıştır. İki oğluyla ilişkisi mesafeli ve soğuktur. Bu da oğullarının babayı "eski bir biblo" gibi hissettirmesine neden olacaktır.

Cevdet'in ağabeyi Nusret'le ilişkisine bakıldığında da sorunlu bir ilişki görünür. İkisinin ilişkisinde alma-verme dengesi bozulmuştur. "Ağabeyi, Cevdet'in hayatından hoşlanmıyor, onu küçümsüyordu. Ama küçümsemesine rağmen ondan para alıyor[du]" (Pamuk, 2019, s. 21). Bu ilişkide veren kişi sürekli Cevdet olmuştur. Ancak Cevdet'in bu ilişkiyi sürdürmek zorunda kalması, sistem içinde bastırılmış bir öfke yaratır. Hellinger'in belirttiği gibi, verilen ama alınmayan sevgi ya da destek, sistemde bir yük olarak kalır ve sonraki kuşaklara aktarılır (Hellinger, 1998, s. 62). Bu yük, Cevdet'in yeğeni Ziya'yı uzaklaştırma biçiminde tezahür eder. Abisi Nusret kendisinin ölümünden sonra bakması için Cevdet Bey'in yanına bıraktığı Ziya, Nusret'in ölümünden kısa süre sonra askerî bir okula yatılı olarak gönderilir ve aileden uzaklaştırılır. Cevdet, abisinin oğlunu "ailenin dışına" atarak kendi vicdani yükünü azaltmaya çalışmıştır. Ancak uzaklaştırılan yük zaman içinde Cevdet Bey'in travmasına dönüşecektir. Hellinger'in tam da belirttiği üzere geçmişe ait bir unsur sonradan travmaya dönüşeceği gibi Ziya yıllar sonra Cevdet Bey'in karşısına çıkar ondan babasının mirasını talep eder. Cevdet onu bir hayalete benzetir ve ölüm anına kadar bu hayaletle boğuşur (Pamuk, 2019: 192).

Cevdet Bey hem aile içinde hem de toplumda güçlü bir hiyerarşi kurma eğilimindedir. "Her şey bunun içindi: Bu güven verici sıcaklık, homurdanan soba, kulağı okşayan sesler, saat gibi işleyen bir ev" (Pamuk, 2019, s. 102) ifadesi, onun düzen ve kontrol arzusunu yansıtır. Cevdet saat gibi

işleyen bir düzen kurmuştur fakat bu düzen, sistemin doğal akışını değil, bastırılmış bazı durumları da temsil eder. Çünkü Cevdet'in liderliği, sevgiye değil, düzene dayanır. Bu nedenle çocuklarının bireysel kimlikleri gelişmez; herkes sistem içinde belirlenmiş bir rolü oynar. Refik'in entelektüel arayışları bu katı düzenle çatışırken Osman'ın konformizmi aynı baskının farklı yansımalarıdır. Cevdet'in ölümünden sonra bu roller çözülür; Osman aileye sadakat beslemesine rağmen ailenin geleneksel yapısına aykırı davranışlarda bulunur, Refik ise aileye ve topluma karşı ciddi bir yabancılaşma ile karşı karşıya kalır. Bu anlamda Cevdet Bey'in kurduğu ailenin aidiyet bağları görüldüğü kadarıyla iyi değildir. Özellikle Refik'te aile içi bağlar oldukça sınırlı kalır. Yine Osman'ın ailenin geleneksel bağlarına aidiyeti son derece sahtedir. Bu yönleriyle Cevdet Beyin ailesinde aidiyet bağlarının yüzeysel olduğu söylenebilir. Bu açıdan Hellinger'in çok önemsediği bir kavram olarak aidiyet bağının iyi oturmamış bir aile olarak Cevdet Bey'in ailesi üçüncü kuşakta kopma aşamasına gelmiş olacaktır.

Cevdet Bey kurucu bir figür olarak hayal ettiği bir aile kurmuştur ve nispeten başarılı olmuştur. Ancak bunu Hellinger'in önemsediği ilkelerden olan "kolektif hafızasını" yok ederek başarmıştır. Cevdet'in Nişantaşı'na taşınarak köklerinden uzaklaşması, yalnızca mekânsal değil, simgesel bir yabancılaşmadır. Cevdet geçmişiyle yüzleşmeyi reddettikçe, ailede duygusal boşluk ve huzursuzluk büyür. Cevdet Bey'in Batılılaşma çabası, kültürel kimliğini bastırma girişimi olarak yorumlanabilir. Cevdet'in ölümüne yakın söylediği "Alafranga bir aile kurayım dedim ama sonunda hepsi alaturka oldu!" (Pamuk, 2019, s. 105) cümlesi, bastırılan Doğulu kimliğin yeniden yüzeye çıkışını gösterir. Hellinger'in bakış açısından bu durum, kolektif hafızanın yok edilmesi şeklinde tezahür etmiştir. Kolektif hafızanın yokluğu aslında Cevdet'in henüz akrabalarından ve köklerinden uzaklaşmasına ilk karar verdiği yıllarda da onda da sirayet etmiştir. Tüccarlık yapmaya karar verip Haseki'den ve akrabalarından uzaklaşmaya karar vermesi onun tüccarlık yapan Rum, Ermeni, Yahudi azınlıklar arasında kendisini yalnız hissetmesine sebep olacaktır: "Herkesten başkaydım, yalnızdım, beni küçümsüyorlardı" (Pamuk, 2019, s. 11) ifadesi, onun yalnızlığının ve dışlanmışlık duygusunun kaynağını açıklar. Hellinger'e göre, sistemdeki travmalar bastırıldığında, bu bastırma sonraki kuşaklarda tekrar eder. Cevdet'in "dışarıda kalma korkusu", oğlu Refik'te "her yerde yabancı hissetme" hâline dönüşür. Refik'in anlam arayışı, oğlu Ahmet'in toplumdan kopuk yaşaması Cevdet Bey'in bastırılmış travmasının ruhsal mirasıdır. Bu miras Hellinger'in travmanın sonraki kuşaklarda mutlaka ortaya çıkacağı savını tam olarak destekleyen bir durumu ortaya koyar. Cevdet Bey'in yalnızlığı üç kuşağa miras kalacak bir yalnızlık ve yabancılık şeklinde devam edecektir (Özer, 2013).

Cevdet Bey, Işıkçı ailesinin kurucusu olmasına rağmen sistemin birçok sorununu da inşa eden bir karakterdir. Hellinger'in kavramları etrafında değerlendirildiğinde çocuklarıyla "alma-verme dengesi" iyi olmayan, bu yüzden "aidiyet duygusunu" ailesine yeterince veremeyen, geçmişiyle kurduğu sorunlu ilişki nedeniyle "kolektif hafızayı" sonraki nesle travmatik olarak yansıtan bir karakterdir. Ancak Cevdet Bey bir aile sahibi olarak ailede bir düzen kuran ve bu düzeni "hiyerarşik düzenle" işleten de bir misyona sahiptir. Bu anlamda Hellinger'in aile dizimi yaklaşımına uygun olarak Cevdet Bey ailedeki birçok bağın olumlu-olumsuz kurulmasında ilk etkiye sahip kişidir.

**"Aidiyet" Timsali Olarak Osman**

Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* romanında Osman, ikinci kuşağın temsilcisi olarak aile sisteminin devamlılığını ortaya koyan bir karakterdir. Babası Cevdet Bey'in kurduğu sistemin gölgesinde yetişen Osman, ailesine duyduğu sadakat ile bireysel özgürlük arayışı arasında sıkışmıştır. Bu ikili durum, Bert Hellinger'in aile dizimi yaklaşımı kapsamında değerlendirildiğinde, "sadakat" konusuyla ilişkilendirilebilir.

Cevdet Bey'in gözünde Osman, yetersiz bir evlattır: "Osman bir şeyden anlamıyor, aptal" (Pamuk, 2019, s. 192). Nigân Hanım da oğlunu "Babası gibi geveze değil, babacan hiç değil ve olamayacak. Ne düşündüğünü merak ediyor ve korkuyorum!" (Pamuk, 2019, s. 231) sözleriyle tanımlar. Aile içindeki bu olumsuz yargılara rağmen Osman, ailesine sıkı sıkıya bağlıdır. Nigân Hanım'ın "Huyu suyu ne olursa olsun, büyük oğlum şu aileye ve hayata babası kadar bağlı!" (Pamuk,

2019, s. 234) ifadesi, Osman'ın sadakat düzeyini somutlaştırır. Bu bağlamda Osman, Hellinger'in belirttiği biçimiyle "aile sistemine duyulan bilinç dışı sadakat"i temsil eder.

Osman, babasının oluşturduğu düzenin devamlılığını temsil eder. Babasının ölümünden sonra "kendisini onun koltuğunda oturur halde bulur" ve bu durum onu şaşırtır: "'Aaa, nereye oturmuşum!' dedi. … 'Babamın koltuğuna oturuyorum da fark etmiyorum!'" (Pamuk, 2019, s. 194). Bu sahne, Osman'ın bilinç dışı bir şekilde babasının yerini almak ve onun kaderini sürdürmek yönündeki eğilimini açığa çıkarır. Hellinger'in "kader bağlılığı" (common destiny) kavramıyla paralel biçimde Osman, babasının kaderine sadık kalırken kendi yaşam alanını daraltır.

Osman'ın aile içinde babasının yerini alma arzusu hem aile sisteminde dengeyi koruma çabasıdır hem de bireysel bir iktidar arayışının göstergesidir. Refik'in "babasına özgü hareketlerle dışarı baktığını gördü" (Pamuk, 2019, s. 195) şeklinde gözlemlediği Osman, baba figürünü taklit ederek sistemin dengesini yeniden kurmaya çalışır. Amca oğlu Ziya'nın aileden pay talep etmesi karşısında babasının sözlerini tekrarlaması ve babası gibi Ziya'ya para kaptırmak istememesi Osman'ın aile düzenini koruma yönündeki bilinçdışı çabasını yansıtır. Ancak Hellinger'in vurguladığı üzere, "düzenin korunması" bireyin içsel özgürleşmesini engellediğinde sistem içi gerilim kaçınılmaz hâle gelir. Osman'ın yaşadığı bu gerilim hem sadakat hem direniş biçiminde tezahür eder. Osman'ın bireysel arzuları gizli alanlarda, ailesinden sakladığı ilişkilerde ortaya çıkar. Babasının ölümünden sonra "daha rahat davrandığı" ve "metres tuttuğu" (Pamuk, 2019, s. 290) bilgisi, onun aile sisteminin sınırlarını aşma girişimidir. Hellinger'e göre birey, sistemin dengesini koruma eğiliminde olsa da "özgürleşme arzusu" kaçınılmazdır (1998, s. 6). Osman'ın metres ilişkisi, sadakatin sınırını ihlal ederken aynı zamanda özgürleşme girişiminin sembolü hâline gelir.

Romanda Osman'ın kardeşi Refik karşısındaki konumu bu hiyerarşik düzenin devamlılığını gösterir. Refik, Osman'ın otoritesi karşısında "beceriksiz, saf, akılsız küçük kardeş tavrını takınmaya" başlar (Pamuk, 2019, s. 240). Böylece aile sistemi, Hellinger'in belirttiği "doğal hiyerarşi" ilkesine uygun biçimde yeniden yapılanır. Ancak Osman bu düzenin bedelini psikolojik bir tükenmişlikle öder. Ticarethanede çok çalıştığının, okuyamadığının, ailesinin tüm yükünü sırtında taşıdığının farkındadır (Pamuk, 2019, ss. 288-289). Bu yorgunluk, onun dünyaya ve kendine yabancılaşmasına yol açar. Dünyada olup bitenlerden bile haberi olmadığından yakınır (Pamuk, 2019, s. 291). Bununla birlikte Osman, ailede bozulmuş "alma-verme dengesini" yeniden kurma gayreti içindedir. Babasının aksine duygusal iletişime önem verir; oğlu Cemil'i şirkete dâhil eder ve aile bağlarını sürdürmeye çalışır. Bu tutum, Hellinger'in sistemin iyileşmesi için "alma ve verme dengesinin" sağlanması gerektiği yönündeki görüşüyle uyumludur.

**Anlam Arayışı Bağlamında Refik**

Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* (2019) romanında Refik, Cevdet Bey'in ikinci oğlu olarak karmaşık bir karakter profili çizer. Refik sıradan bir hayatı ve evliliği olduğundan şikâyet eden, okumak için biriktirdiği kitapları okuyamayan, okuduğunda da hayatı ters yüz olan saf bir kişilik olarak gösterilir. Babasının kurduğu aile sistemi içerisinde sıkışmış olan Refik, sistemin duygusal eksikliklerini derin biçimde hisseder ve bilinç dışı olarak ailesinin geçmiş travmalarına bağlı bir şekilde hareket eder. Hellinger'in aile dizimi yaklaşımında "kader bağlılığı" olarak tanımlanan bu durum, Refik'in yaşamında belirgin biçimde ortaya çıkar. Çünkü Refik'in değişim isteği ve buna mukabil hayatından nefret edişi Cevdet Bey'in evlenmeden önceki hayatıyla ilişkilidir. Cevdet Bey de her şeyi terk edecek yeni bir hayat kurmuştur. Ancak Cevdet henüz evlenmemiş ve çocuğu olmadığından bunu başarabilmiştir. Refik ise babasının ölümünden sonra başlayan anlam arayışı sırasında hem evli hem de bir kız çocuğuna sahiptir. Bu yüzden sorumluluklarını biliyor ama arayış ve değişim isteğinin önüne geçemez:

> "Bir tüccar ailesinin tüccar oğlu… Tasasız, dertsiz, boş bir herif… Evlendim… Çocuğumuz da oldu. Şimdi de hayatımda anlam olsun istiyorum… Biraz mücadele, bu iç sıkıntısı ve durgunluğu giderecek biraz düşünce ve küçük birkaç fırtına… Bir tüccarın oğlu hayatına yön vermek istiyor. Burada art nouveau yatak odasının içinde, uyuşuk ve hımbıl oturuyor ve sıcaktan bunalarak

> esniyor. Ama geç kaldım. Bu çocuk da var şimdi… Hırs yok bende!.. Tutku yok!.. Dertsizim!" (Pamuk, 2019, s. 208).

Refik hayatından memnun değildir. Günlük hayatın ritmine alışamaz. "Uysal bir kedi gibi hissetmeye" başlamıştır (Pamuk, 2019: 140). Refik, "Hayatıma bir anlam vereceğim" amacındadır (Pamuk, 2019, s. 206). Çünkü yaşadığı hayatı "onurlu bir insana yakışmayan, uyuşuk, kötü, pis, dar kafalılıkla dolu, zavallı bir hayat" (Pamuk, 2019: 227) şeklinde tanımlar. Hasta ve zayıf bir gövde, uyuşuk, kararsız, çürüyen ruh olarak kendini görür ve kendinden utanır (Pamuk, 2019, s.227). Arkadaşı Ömer'in yanına Kemah'a gidip tanıştığı Alman mühendis Herr Rudolph onu âdeta uyandırmıştır: "Hiçbirimiz şu içinde yaşadığımız toprağa göre değiliz. Şeytan girmiş bir kere içinize, ruhunuza aklın ışığı düşmüş, artık yabancısınız, ne yaparsanız yapın yabacısınız" (Pamuk, 2019, s. 264).

Refik'in aile ve toplum sistemi içinde yaşadığı yabancılığın temeli öncelikle Hellinger'in kavramlarıyla açıklanacak olunursa, aile sisteminde tam anlamıyla bir yer bulamaması sorunundan kaynaklanmaktadır. Hellinger'in "aidiyet" ilkesine göre, her bireyin sistem içinde bir yeri olmalıdır (1998, s. 6). Babasının ölümünden sonra abisi Osman, aile reisliğini ve şirketi üstlenmiştir. Ancak Refik, sistemin kendisine biçtiği rol ile kişisel kimliği arasında sıkışmış durumda kalır. Bu durum, onun kimlik krizini ve içsel yabancılaşmasını besler. Babası Cevdet Bey onu sürekli uyararak ona bir rol çizer: "Sen evlendin. Artık senin asıl amacın bellidir. Evin ve işin…" (Pamuk, 2019, s. 127). Babasının çizdiği hiyerarşik rol Refik'i sınırlandırır. Babasının ölümüne kadar Refik'in yaşadığı bastırılmıştık duygusu, onun kendini bulma çabalarını da engeller. Refik, önce babasının sonra da abisi Osman'ın gölgesinde, sistem içinde "yabancı" bir kişi olarak kalır. Hellinger'in yöntemine göre, bireyin sistemde gerçek yerini bulamaması, ailede çatlaklara ve psikolojik sorunlara yol açar (Hellinger, 1998, s. 7). Tıpkı babası Cevdet Bey'in abisi Nusret karşındaki konumu gibi Refik de abisi Osman karşısındaki konumuyla çok ciddi bir kader bağıyla örülü bir aile sistemine maruz kalır. Babasının abisi ve ticari çevresiyle yaşadığı travmalar Refik'in ailesi ve toplumuyla yaşadığı travmalarla benzerdir. Refik babasının bastırdığı duygu ve düşünceleri birebir yaşayarak aileye ve topluma karşı yabancı kalır. Cevdet Bey'in abisine söz söyleyememesi Refik'in abisi Osman'a karşı gelememesine neden olacaktır. Örneğin abisi Osman'dan daha eğitimli ve yetenekli olmasına rağmen abisinin şirketin başına geçmesi Refik'i hem kendine hem ailesine hem de toplumuna karşı yabancılaştıran temel sebeplerden biridir. Yine Osman'ın hem eşini aldatması hem de eşinin abisini aldatmasını bilmesine rağmen yaşadığı "konumsuzluk" ve "aidiyetsizlik" nedeniyle bir şey söyleyememesine sebep olacaktır. Bu yönleriyle Refik babasıyla olan kader bağı, travmaları ve aileyle olan aidiyet sorunları üzerinden aile dizimi yöntemi bağlamında değerlendirilebilecek bir karakterdir.

**Aileden Kopuş Nesli Olarak Ahmet**

*Cevdet Bey ve Oğulları* romanında üçüncü kuşağı temsil eden Ahmet, ailenin inşa ettiği sistemle arasındaki kopuklukla dikkat çeker. Ressam olan Ahmet, aile apartmanının çatı katında yaşamaktadır. Yalnız ve yabancı oluşu onu iç çatışmalara sürüklemekte, çizdiği resimleri anlamsız bulmasına sebep olmaktadır. Ahmet'in yaşadığı içsel çatışma, sadece bireysel değil, aynı zamanda sistemik bir travmanın tezahürüdür.

Ahmet, ailesinin ve toplumun düzenine uyum sağlayamaz. Bu durum, onun sistemle olan bağlarını zayıflatır. Bunun temelinde babasıyla olan ilişkisinde yatar. Babası Refik kendi anlam arayışı üzerine odasına kapanmış, ömrünü kitaplara adamıştır. Oğlu Ahmet'e aile, geçmiş, aile bağları hakkında herhangi bir bilgi sunmamıştır. Hatta miras olarak mal mülk, para da bırakmamıştır. Örneğin dergi çalışmaları için ondan yardım isteyen arkadaşı Hasan'a şu cevabı verir: "Bende çok para yok!.. Hatta hiç para yok.' 'Babam, ne var ne yok hepsini yiyip bitirmiş. Meteliksizim ben!" (Pamuk, 2019: 531). Aynı şekilde annesi Perihan da evi terk etmiş başka biriyle evlenmiştir. Amcası Osman ve kuzenleriyle hiçbir bağ kuramaz. Bu hâliyle Ahmet geçmişi silik, aileyle bağ kuramayan, ailevi hafızası eksiktir. Babasının hayatını öğrenmek ve dedesi için bir resim çizmek için babasının tuttuğu günlükleri okumak ister ama onlardan bir karşılık bulmaz. Babasıyla bağı hemen hiç olmamış, annesinin evi terk etmesini bile haklı bulmuştur. Ahmet'in babasıyla yaşadığı geçmiş bir anlamda

onun aile sistemi içindeki yersizliğini ve yalnızlık duygusunu derinleştirir. Hellinger, sistem bağlılığının zedelenmesinin bireyde psikolojik huzursuzluk yarattığını belirtir (1998, s. 85). Ahmet'in yalnızlığı, bireysel bir durumdan çok, sistemin onu bütüne dâhil edememesinin sonucudur. Ahmet'in "Ben neyim?" diye sorduğu an (Pamuk, 2019, s. 511), kimlik arayışının en çarpıcı ifadesidir. Çizdiği resimleri anlamsız bulması, babası Refik'in yaşadığı varoluşsal sorgulamaları hatırlatır: "Birden bir umutsuzluğa kapılarak 'Bunların da hiçbir anlamı yok!' diye düşündü. 'Nedir yani şimdi bunlar? Bunlar ne işe yarar? Hepsi çiğ, yüzeysel, sahte, içtenliksiz, bayağı!" (Pamuk, 2019, s. 536). Ahmet'in bu ifadeleri, hem sanatla hem de yaşamla kurduğu bağın kırılganlığını yansıtır: "Yetmiş eksi kırk, eşittir otuz yaşındayım. Hâlâ her şeyin merkezindeyim ve bir baltaya sap olamadım!" (Pamuk, 2019, s. 569).

Ahmet'in yaşadığı en temel kriz, aidiyet arayışının sonuçsuz kalmasıdır. Romanın birçok yerinde, kendisini aile içinde "yabancı" hissettiği ve kendi varlığını kabul ettiremediği görülür. Ahmet'in aidiyet arayışı, bu dışlanmışlık duygusuyla iç içedir. Çocukluk yıllarındaki duygusal ihmal ve ebeveyn figürlerinin yokluğu, onun sistemden uzaklaşmasının temel nedenlerindendir. Ahmet'in toplumla olan ilişkilerinde de benzer bir yabancılaşma gözlenir. "Onlara katılamıyorum. Onlara katılamadığım bazen sıkılıyorum" diyen Ahmet (Pamuk, 2019, s. 546), ailesinden kopuşunun toplumsal düzeyde de sürdüğünü gösterir. Sevgilisi İlknur'a olan bağı, bu kopuşun tek istisnasıdır: İlknur olmasa yaşayamayacağımı sanır (Pamuk, 2019, s. 547). Ancak bu ilişki de aile sisteminden kopuşun yarattığı duygusal eksikliği tam olarak gideremez.

Roman boyunca Ahmet'in ailesiyle olan ilişkilerinde "alma-verme dengesi" bozulmuştur. Babası Refik'in ölümü ve annesi Perihan'ın evi terk edişi, Ahmet'in duygusal destekten yoksun büyümesine neden olur. Hellinger, bu tür dengesizliklerin bireyde derin bir kopukluk yarattığını vurgular. Ahmet'in yalnızlığı ve yabancılaşması, bu dengesizliğin somut bir yansımasıdır. Aileden aldığı sevgi eksikliği, onun ilişkilerinde de benzer bir duygusal boşluk yaratır.

Ahmet'in bireysel sancıları, yalnızca kendi deneyimlerinden değil, aynı zamanda kuşaklar arası aktarılan travmalardan beslenir. Cevdet Bey'in kurduğu sistemde bastırılmış duygular ve Refik'in anlam arayışındaki başarısızlık, Ahmet'in ruhsal dünyasında yeniden görünür hâle gelir. Bu bağlamda Ahmet'in yaşadığı çatışma, bireysel olmaktan ziyade sistemik bir travmanın tezahürüdür. Ahmet, Hellinger'in aile dizimi yaklaşımında tanımlanan "aidiyet" ve "alma-verme dengesi" kavramlarıyla yakından ilişkilidir. Ahmet, sistemden ayrılırken aynı zamanda bu ayrılığın yarattığı psikolojik yükü taşımak zorunda kalır.

**Aile Sırlarının Kuşaklar Arası Bellek Üzerindeki Etkileri**

Aile sisteminin işleyişinde gizli sırlar, görünmeyen ama güçlü dinamiklerin belirleyici unsurlarıdır. Bu sırlar yalnızca aile içi dengeleri değil, sonraki kuşakların psikolojik yapılanmalarını da derinden etkiler. Hellinger aile geçmişine çok önem verir ve geçmişte bastırılan olayların ve gizlenen travmaların, sonraki kuşakların yaşamında görünmeyen bir yük oluşturduğunu belirtir (1998, ss. 157-158). Aile sırları, sistem içinde bilinç dışına itilmiş gerçeklerdir ve bu sırların bilinçli şekilde ele alınmaması, sistemde denge bozukluklarına yol açabilir, bireylerin özgürleşmesine engel olabilir (Hellinger, 1998, s. 159). Bu bakımdan, romanındaki karakterlerin davranışları ve ilişkileri, söz konusu görünmez geçmişe ait sırların etkisini taşımaktadır.

*Cevdet Bey ve Oğulları* romanında aile tarihine ilişkin pek çok olay örtülür ya da sessizlikle geçiştirilir. Cevdet Bey, ailenin ekonomik temellerini oluşturmuş, ancak ruhsal ve kültürel temelini inşa edememiştir. Çünkü geçmişiyle bağlarını koparmış, akrabalarından tümüyle uzaklaşmış, anne-baba aidiyetini silikleştirmiş, kadın figürünü edilgenleştirmiş ve çocuklarına yük taşıtacak duygusal boşluklar bırakmıştır. Cevdet'in bu tutumu, Hellinger'in geçmiş onurlandırılmadığında, gelecek huzurlu olmaz (1998, s. 154) söylemiyle örtüşmektedir. Cevdet Bey'in onurlandırmadığı geçmiş, çocuklarının içsel karmaşasında yeniden tezahür edecek; ailede yönsüzlük ve kopma isteği olarak vücut bulacaktır.

Ailede geçmişe dair ya da yaşanan ana dair birçok sır sessizlikle karşılanır. Cevdet'in bir anlamda aileye bıraktığı en gerçekçi izlerden biri de budur. Bu da geçmişin ve sırların anlatılmazlığı mirası olarak tanımlanabilir. Romanda bu anlamda birçok sırlar mevcuttur. Cevdet Bey'in dedesinin yaşadığı sürgün ve bu olayın ailede yarattığı kırılma, kimse tarafından açıkça dile getirilmez. Cevdet'in kendi ailesine dair hiçbir iz anlatılmaz. Haseki'den ayrılması, akrabalarından uzaklaşması sırf ticaret hayatına dair izlekler olarak sunulur ama yeterince derinleştirilmez. Romanın başında Cevdet'in gördüğü rüya ve bu rüyadan korkarak uyanması da pek deşilmez. Yine sırlara dayalı birkaç örnek daha vardır. Cevdet, abisi Nusret'in sevgilisi Ermeni kadın Mari'ye karşı bazı hisler besler. Roman bu konuda pek sır vermez. Refik dul kadın Güler'e karşı hisler besler. Aralarında ne olup bittiği romanda verilmez. Osman ismi verilmeyen bir metresle ilişki yaşar. Osman aile içinde şirketle ilgili herhangi bir konuda konuşulmasına asla izin vermez. Şirketin orijinal yerli malı adı altında sattığı ampullerin montaj olduğu söylentisi dolaşırken Osman aileye bir sır vermez. Ancak tüm bunlar herkesin konuşmaktan çekindiği sırlar olarak romanda gösterilir. Bu sessizlik, Hellinger'in tanımladığı "kolektif hafıza"nın aile içinde yok olmasına sebep olmaktadır. Örneğin Nigân Hanım'ın "Kimse kimseyle beraber değil artık, ama bu benim suçum değil!" (Pamuk, 2019, s. 474) ve "Peki neden söz edeceğiz aramızda… Artık hiçbir şey konuşulmuyor!" (Pamuk, 2019, s. 475) ifadeleri, aile içindeki iletişimsizlik ve duygusal kopukluğu çarpıcı biçimde gözler önüne serer. Bu sessizlik, yalnızca bireyler arasındaki mesafeyi değil, aynı zamanda geçmişle yüzleşme korkusunu da temsil eder. Hellinger'e (1998) göre "sırlar bilinç dışında çözülmediğinde, çocuklar bu yükü taşır ve davranışlarıyla aile sistemine mesaj verir" (s. 135). Geçmişi sırlarla örülü ailenin inşa ettiği evin temellerinin her an sarsılmasına zemin hazırlamıştır. Bu durum özellikle çocuklarda aidiyet duygusunun zedelenmesine ve kimlik karmaşasının derinleşmesine neden olur.

Romanın Doğu-Batı merkezli yapısı ve modernleşme pratiği de aslında gizlenen geçmişin onurlandırılamaması nedeniyle kültürel zemin bakımında eksik ve yersiz kalmasına neden olan ve bu anlamda ailenin modern Türkiye ile ilişkisi bağlamında değerlendirilmeye müsait yanını ortaya koymaktadır. Cevdet, ait olduğu aile, akrabalık çevresi ve Haseki semtinde temsil edilen geleneksel toplumsal yapıyla arasına mesafe koyarak Nişantaşı'na yerleşir. Bu tercihinin gerekçesini, Haseki'de yaşayan insanların yeterince hırslı olmamaları ve dolayısıyla değişim gösterememeleri şeklinde açıklar (Pamuk, 2019, s. 33). Ancak, Cevdet'in bu fiziksel ve sınıfsal yer değiştirmesi, geçmişiyle ve kültürel aidiyetiyle kurduğu kader bağını bütünüyle koparamaz. Onun Batı hayranlığı daha çok düşünsel bir düzeyde kalmış, pratik hayata tam olarak yansıtılamamıştır. Bu durum aslında Pamuk'un arka planda modern Türkiye'ye dair eleştirileri şeklinde okunabilir.

Cevdet'in arzuladığı modern aile modeli, görünürde Batılı bir yaşam tarzını benimsemeye yönelmiş olsa da özünde "alaturka" ilişki biçimlerini ve ahlaki değerleri sürdürmektedir. Ailenin eğlence anlayışı, geleneksel günleri kutlama biçimleri, dine yaklaşımı ve kadın-erkek ilişkileri büyük ölçüde geleneksel normlarla uyumludur. Osman tuttuğu metres nedeniyle bu geleneksel yapıya tam anlamıyla bağlı olmasa da aile bütün olarak "alaturka" bir yaşam biçimini sürdürmektedir. Ayşe'nin bir erkekle birlikte görülmesi karşısında ailenin gösterdiği tepki, meselenin bir "namus" sorunu olarak algılandığını göstermektedir. Aile, hem Doğu'ya hem Batı'ya ait değerleri aynı anda taşıyan; dolayısıyla kimliğini tam olarak belirleyememiş, geçiş sürecindeki bir Türkiye'nin minyatürü olarak değerlendirilebilir. Orhan Pamuk'un romanda kurmak istediği toplumsal ve kültürel diyalektik de tam olarak bu ailenin gündelik yaşam pratiklerinde somutlaşır. Hem ailenin hem de modern Türkiye'nin modernleşme pratiğini uygularken geçmişinden sıyrılamamasını ve geçmişin bir "hayalet" gibi peşlerinden gelmesini bir anlamda onurlandırılmayan geçmişle, yüzleşilemeyen sırlarla birlikte okumak gerektiği kanaatindeyiz.

Romanda geçmişe dair sırlar aslında Ziya karakteri ve onun "hayalet" tanımıyla deşilir. Cevdet'in kardeşi Nusret'in oğlu Ziya, bastırılmış geçmişin sembolü hâline gelir. Ziya, aileden para ve miras talep ettikçe, Cevdet ve Osman onu yok sayarak bir "hayalet" gibi görürler. Bu tavır, bastırılmış geçmişin reddiyle birlikte gelen içsel huzursuzluğun dışa vurumudur. Cevdet'in "Kurtulamayacağım! Oduncu dükkânından, Haseki'den, Vefa'daki evden, abimden, hayaletten!" (Pamuk, 2019, s. 171) sözleri, geçmişten kaçışın imkânsızlığını vurgular. Bu da Hellinger'in söylemiyle geçmişin, bastırılmış duyguların travmalar aracılığıyla belirmesidir.

**Ailede Anne ve "Dişil Enerji"nin İhmali**

*Cevdet Bey ve Oğulları* romanında anlatılan üç kuşak da erkek karakterler üzerinden verilir. Romanda kadın karakterler siliktir. Bu durum aile bağlarını derinden etkileyen bir durumu ihtiva etmektedir. Romanın kadın figürleri, özellikle Nigân Hanım ve Ayşe, sistemin merkezinde değil, kenarında var olurlar. Nigân Hanım görevlerini yerine getiren, ancak duygusal ya da entelektüel anlamda aileye katkı sunmayan sessiz bir karakterdir. Bu durum, Hellinger'in "kadın enerjisinin dışlanmasının çocuklarda duygusal çarpıklıklara neden olacağı" yönündeki tespitini doğrular niteliktedir (Hellinger, 1998, s. 36).

Romanda anne figürünün görünmezliği hem bireysel hem de sistemsel düzeyde bir eksiklik yaratmaktadır. Cevdet Bey'in annesinden hiç bahsetmemesi, aile sisteminde kadın enerjisinin bastırıldığını gösterir. Hellinger'in dışlanan her unsurun sistemde sonradan görünür olma ihtimalinde (Hellinger, 2001, s. 235) olduğu önermesi doğrultusunda, Cevdet'in annesini unutması, sonraki kuşaklarda kadınla sağlıklı bir ilişki kuramama biçiminde yeniden üretilecektir. Bu nedenle Osman'ın eşiyle mesafeli ilişkisi ve Refik'in Perihan'la kurduğu kararsız evlilik, sistemdeki kadın enerjisinin eksikliğini yansıtır.

Ailenin en önemli anne ve dişil enerji figürü olan Nigân Hanım aileyi bir arada tutmak ister; ancak bu konuda yetersiz olduğunu düşünür ve durumu kabullenir. Nigân Hanım ailedeki sorunları fark etmesine rağmen, kızı Ayşe dışında erkek çocukları için herhangi bir düzeltme işlevi üstlenmez; onları uyarmak ya da yönlendirmek yerine her şeyi sessizlikle karşılar. Evdeki konumsuzluğunun farkında olan Nigân Hanım, aileyi bir arada tutabilecek gücü Cevdet Bey'in hatırasında bulmaya çalışır. Evin her yanına Cevdet Bey'in fotoğraflarını çerçeveletip asarak çocuklarının her an babalarını hatırlamalarını ister. Bu şekilde onların yanlış davranışlarda bulunmayacağına inanır. Nigân Hanım, kendisini bir birey olarak değil, Cevdet Bey'in gölgesi olarak konumlandırır. Çocuklarına söz geçiremediğini düşündüğünden, onlara Cevdet Bey'in söz ve davranışlarını hatırlatarak uyarılarda bulunur (Pamuk, 2019, s. 334). Evde yaşanan her olumsuz durumu ise Cevdet Bey'in yokluğuna bağlar (Pamuk, 2019, s. 473). Ancak tüm çabalarına rağmen değişim kaçınılmazdır ve Nigân Hanım bu dönüşüme direnmesine karşın engel olamaz. Örneğin Osman'ın, dönemin yeni modası olan apartman yaşamına geçmek amacıyla Nişantaşı'ndaki aile evini yıkıp apartman yaptırmak istemesi, Nigân Hanım'ın en güçlü direnişlerinden biriyle karşılaşır. Cevdet Bey'in anılarını ve aile geçmişini taşıyan evin yıkılmasına karşı çıkarak şöyle der:

> "Onun düşüncesini, kendi düşüncemi kaç kere söyleyeceğim… Bir evde hep birlikte oturulup hep birlikte yaşanılır, herkes birbiriyle ilgilenir… Benim ailem büyük evlerde oturmuştur… Üst üste kutularda değil. Herkes birbiriyle ilgilenmeli, herkes birbirini sevmeli, kimsenin hayatı ötekinden gizlenmemeli… Doğrusu budur!" (Pamuk, 2019, s. 431).

İlerleyen süreçte, aileyi ve Cevdet Bey'i anımsatan bu ev yıkılır ve yerini bir apartman alır. Böylece Nigân Hanım'ın aile içindeki konumu, Cevdet Bey ile kıyaslandığında oldukça silik ve görünmez bir hâl alır. Hellinger'in kavramsallaştırmasıyla ifade edilecek olursa, "dişil enerjinin bulunmadığı bir ev" olarak Cevdet Bey'in evi nihayetinde yıkıma uğrar. Romanın sonunda Nigân Hanım'ın ölümü üzerine "sarkaçlı saatin durması" sahnesi (Pamuk, 2019, s. 572), ailenin dağılması anlamına gelir. Saat, aile düzeninin sürekliliğini temsil eder; onun durması, sistemin dengesinin kaybolduğunu simgeler.

## Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışma, *Cevdet Bey ve Oğulları* romanının Bert Hellinger'in aile dizimi yaklaşımıyla incelemiştir. Romandaki aile içi bağlar ile kuşaklar arası aktarımların bu yaklaşımla analiz edilebileceği ortaya konmuştur. Romanın yalnızca üç kuşağın hikâyesi değil, aynı zamanda aile sistemi içinde bastırılmış duyguların, unutulmuş geçmişin, dışlanan bireylerin ve kırılmış aidiyet bağlarının farklı kuşaklarda yeniden ortaya çıkışının güçlü bir örneği olduğu tespit edilmiştir.

Romandaki kurucu figür olarak Cevdet Bey'in aileye kazandırdığı ekonomik güvenlik, duygusal bağların ve kolektif hafızanın zayıflığıyla birleşince, aile sisteminde görünmeyen çatlaklar oluştuğu anlaşılmıştır. Bu çatlaklar, ikinci kuşakta Osman'ın bilinç dışı sadakati ve Refik'in yerini bulamayan kimliği olarak görünür hâle gelmiştir. Üçüncü kuşakta ise Ahmet'in aileden tamamen kopması, sistemin çözülmüş son halkasıdır. Ahmet'in yalnızlığı, sadece bireysel bir varoluş sorunu değil, aile sistemindeki kırılmanın nihai sonucudur. Roman, Hellinger'in temel ilkeleri açısından incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmaktadır:

- Aidiyet ilkesi ailede tam olarak sağlanamamış, özellikle üçüncü kuşakta ciddi bir kopuşla sonuçlanmıştır.
- Alma-verme dengesi hem Cevdet'in kardeşi Nusret ile ilişkisinde hem de Cevdet'in çocuklarına karşı tutumunda bozulmuş; bu dengesizlik sonraki kuşaklara aktarılmıştır.
- Hiyerarşi ilkesi biçimsel olarak korunmuş görünse de içsel düzeyde sağlanamamış; özellikle Refik sistem içinde kendi yerini bulamamıştır.
- Kader bağlılığı hem Cevdet'in geçmişteki yalnızlık ve kopuş deneyiminin hem de Refik'in düşünsel sıkışmışlığının sonraki kuşaklarda tekrar ettiği görülmüştür.
- Kolektif hafıza özellikle Cevdet'in geçmişiyle bağ kurmaması nedeniyle bastırılmış, ancak bu bastırma sonraki kuşaklarda ruhsal bir yük olarak yeniden ortaya çıkmıştır.
- Aile sırları ve bastırılmış gerçekler, Ziya'nın dışlanması gibi örneklerde görüldüğü üzere sistemdeki çatışmaları derinleştiren unsurlar olmuştur.
- Ailede dişil enerjinin dışlandığı ve bu nedenle birçok sorunun bundan kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak, *Cevdet Bey ve Oğulları* romanı Hellinger'in aile dizimi yaklaşımında belirttiği görünmez aile bağlarının, bastırılmış geçmişin ve kuşaklar arası sadakatin etkilerini güçlü biçimde yansıtan bir metindir. Pamuk'un romanı, Türk modernleşmesinin aile yapıları üzerindeki etkisini gösterirken; aynı zamanda aile psikolojisinin karmaşık ve çoğu zaman görünmez olan boyutlarını da açığa çıkarır. Bu nedenle roman, yalnızca sosyolojik bir aile romanı olarak değil, sistemik psikoloji perspektifinden de okunabilecek zengin bir yapıya sahiptir.

**Araştırmacıların Katkı Oranı**

Tek yazarlı çalışma olduğundan yazarın katkı oranı %100'dür.

**Çıkar Çatışması**

Çalışmada çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum yoktur.

## Kaynaklar

Acehan, A. (2022). Thomas Mann'ın Buddenbrooklar ile Orhan Pamuk'un Cevdet Bey ve Oğulları'nın edebiyat-ekonomi ilişkisi açısından değerlendirilmesi. *Folklor Akademi Dergisi*, *5*(2), 284-310.

Demir, F. (2009). Orhan Pamuk'un Masumiyet Müzesi romanında baba-oğul ilişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18*(2), 145-155.

Duman, N. (2020). Bert Hellinger ve aile dizimi terapisi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 2*(2), 114-119.

Hellinger, B., Weber, G. ve Beaumont, H. (1998). *Love's hidden symmetry: What makes love work in relationships?* Phoenix, AZ: Zeig, Tucker and Theisen.

Keleş, F. B., Avcı, M. A., Ak, M. ve Kesici, Ş. (2022). Genogram: examination of three generations of Cevdet Bey ve Oğulları. *Journal of Teacher Education and Lifelong Learning*, *4*(2), 352-361.

Özer, H. (2013). Cevdet Bey ve Oğulları'nda üç neslin ortak dramı: yalnızlık ve yabancılık. *The Journal of Academic Social Science Studies, 6*(7), 915-934.

Pamuk, O, (2007), *Babamın bavulu*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Pamuk, O. (2019). *Cevdet Bey ve oğulları*. (7. bs). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Turna, Murat (2021). Cevdet Bey ve Oğulları'nda sosyopolitik değişim ve Türkiye. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 67, 189-204.

## Extended Abstract

## Introduction

Orhan Pamuk's first novel, *Cevdet Bey and His Sons*, was published in 1982. The novel deals with three generations of a family through Cevdet Bey and his sons Osman, Refik and his grandson Ahmet. *Cevdet Bey and His Sons*, like Thomas Mann's *Buddenbrook Family*, tells the transformation of a society through a family. As a matter of fact, Orhan Pamuk states that his novel draws a picture not only of a family but of a country, Turkey, and a whole society. In this sense, the novel has been defined as "the interpretation of Turkey"

The basis of the novel is the story of a family living in Nişantaşı, Istanbul, spanning nearly seventy years. Cevdet Bey, one of the characters of the novel, II. He is one of the first generation representatives of the Muslim community who lived during the reign of Abdulhamid and tried to keep up with the modernization process by dealing with trade. Cevdet Bey's real desire is to establish a family shaped by contemporary values. His sons Osman and Refik are the second generation who are struggling between family and self-search, similar to the process in the first years of the Republic. Ahmet, who represents Turkey in the 1970s and the last generation of the family, is a character that symbolizes the break from the family. In general, *Cevdet Bey and His Sons* stands out as a family and character novel, which can be read through the father-son relationship, as it is also used in other novels of Orhan Pamuk and is woven with the characters' deep bonds with each other.

When the fates and decisions of the novel characters are examined, it will be seen that they represent much more than individual choices. For this reason, the internal conflicts of the characters, their belonging to the family, their stuckness between their roles, and the things they want to break away from or to which they show loyalty can be explained by Bert Hellinger's family constellation theory. In this study, Orhan Pamuk's novel *Cevdet Bey and His Sons* will be examined in the context of Bert Hellinger's family constellation theory, and firstly, this theory will be introduced in general terms; Then, the characters of the novel will be discussed within this theoretical framework.

Bert Hellinger's work titled *Love's Hidden Symmetry: What Makes Love Work in Relationships*, which deals with interpersonal relationships within the family with a certain methodology, forms the basis of this study. It has been understood that Hellinger's work in the field of psychotherapy can be easily applied to literary texts. As a matter of fact, this study will reveal the importance of evaluating the effects of the social psychology perspective, which is thought to be as important as the sociology of literature, on novels. In this context, the study aims to contribute to both the studies on Orhan Pamuk's literature and the literature dealing with the relationship between psychology and literature.

## Method

In this study, using the document analysis method, Orhan Pamuk's novel *Cevdet Bey and His Sons* and Bert Hellinger's book *Love's Hidden Symmetry: What Makes Love Work in Relationships* were examined in a theoretical context. The principles stated by Hellinger in his relevant book were evaluated through Orhan Pamuk's novel. The sample of this study is Orhan Pamuk's novel *Cevdet Bey and Sons*, Bert Hellinger's book *Love's Hidden Symmetry: What Makes Love Work in Relationships*, and books, theses and articles on the subject. During the data collection phase for the study, publications produced in the context of the novel *Cevdet Bey and His Sons* and family constellation theory were also consulted. Document review and data collection activities related to this research were carried out systematically. The sources identified about Orhan Pmauk and Bert Hellinger were analyzed in detail and used in accordance with the purpose of the study.

## Findings

Thanks to the study, it has been determined that Bert Hellinger's family constellation theory, which belongs to the field of psychotherapy, can be easily applied in literary texts by adapting it to a literary text. It has been learned that a social psychology perspective can be adapted to novels and character analysis in novels can be carried out with this method. In addition, the depth of family and character relationships is revealed in Orhan Pamuk's novel.

## Conclusion, Discussion and Recommendations

This study examined the novel *Cevdet Bey and His Sons* with Bert Hellinger's family constellation theory and revealed that the family ties and intergenerational transfers within the novel can be analyzed with the theory. It has been determined that the novel is not only the story of three generations, but also a strong example of the re-emergence of repressed emotions within the family system, forgotten past, excluded individuals and broken ties of belonging in different generations.

It is understood that the economic security that Cevdet Bey, as the founding figure in the novel, brings to the family, combined with the weakness of emotional bonds and collective memory, creates invisible cracks in the family system. These cracks became visible in the second generation as Osman's unconscious loyalty and Refik's lost identity. In the third generation, Ahmet's complete separation from the family is the last broken link of the system. Ahmet's loneliness is not just a problem of individual existence, but the ultimate result of the break in the family system.

When the novel is examined in terms of Hellinger's basic principles, the following conclusions are reached:

- The principle of belonging has not been fully achieved in the family, resulting in a serious rupture, especially in the third generation.
- The balance of give and take is disrupted both in Cevdet's relationship with his brother Nusret and in Cevdet's attitude towards his children; This imbalance was passed on to subsequent generations.
- Although the principle of hierarchy seems to be preserved formally, it has not been achieved at the internal level; Especially Refik could not find his place in the system.
- Entanglement with fate: It has been seen that both Cevdet's past experience of loneliness and rupture and Refik's intellectual stuckness were repeated in the following generations.
- Collective memory was suppressed, especially because Cevdet did not establish a connection with his past, but this suppression re-emerged as a spiritual burden in subsequent generations.
- Family secrets and repressed truths have been factors that deepen the conflicts in the system, as seen in examples such as Ziya's exclusion.
- It has been understood that feminine energy is excluded in the family and therefore many problems arise from this.

As a result, the novel *Cevdet Bey and His Sons* is a text that strongly reflects the effects of invisible family ties, repressed past and intergenerational loyalty that Hellinger stated in his family constellation theory. While Pamuk's novel shows the impact of Turkish modernization on family structures; It also reveals complex and often invisible dimensions of family psychology. For this reason, the novel has a rich structure that can be read not only as a sociological family novel but also from the perspective of systemic psychology.